ŁEMKOWIE

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kim są Łemkowie?

Łemkowie to mniejszość etniczna należąca do grupy Rusinów, zamieszkujących od wieków Karpaty. Ich język – łemkowski – jest blisko spokrewniony z ukraińskim, ale słychać w nim polskie, słowackie i węgierskie naleciałości.
W mowie codziennej bywa przeplatany polszczyzną, szczególnie u młodszych pokoleń.
Religijnie większość Łemków to grekokatolicy lub prawosławni.
Cerkwie – czy to skromne, drewniane na górskich stokach, czy bogato zdobione w miasteczkach – są dla nich centrum życia duchowego i kulturalnego.

Status prawny

Zgodnie z Ustawą o mniejszościach narodowych i etnicznych Łemkowie są mniejszością etniczną – nie mają własnego państwa, ale zachowują poczucie wspólnoty, język, tradycje i odrębną historię. Współcześnie działają stowarzyszenia i zespoły folklorystyczne, które organizują festiwale i uczą młodych języka przodków.

Skąd się wzięli w Polsce?

Łemkowie są autochtonami – mieszkali w Beskidzie Niskim i części Beskidu Sądeckiego od stuleci. Ich przodkowie to mieszanka ludności ruskiej, wołoskich pasterzy przybyłych z Bałkanów i miejscowych górali.
Zajmowali się pasterstwem, rolnictwem, ciesielką, a zimą – tkactwem i wyrabianiem narzędzi.
Ich wioski były rozrzucone w dolinach, otoczone górami, a życie toczyło się rytmem pór roku. Wiosną wypas owiec, latem sianokosy, jesienią zbiory, zimą – naprawa domów i narzędzi oraz tkactwo.

Tragiczny rozdział – Akcja „Wisła”

W 1947 roku władze PRL przeprowadziły Akcję „Wisła” – przymusowe wysiedlenia Łemków i Ukraińców z południowo-wschodniej Polski na tzw. Ziemie Odzyskane.
Oficjalnym powodem było odcięcie wsparcia dla Ukraińskiej Powstańczej Armii (UPA), ale skutkiem była niemal całkowita likwidacja zwartego osadnictwa łemkowskiego.
Łemkowie trafiali do obcych miejsc, często wśród ludzi, którzy ich nie rozumieli.
Część zasymilowała się z polską większością, część – w tajemnicy kultywowała język i zwyczaje. Po 1989 roku niektórzy wrócili w rodzinne strony, ale wiele wsi w Beskidzie Niskim pozostało opuszczonych.

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

ŁEMKOWIE

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Kultura – codzienność i święta

Kultura Łemków jest zakorzeniona w górach. W ich pieśniach słychać tęsknotę, w strojach – bogactwo haftów i kolorów.
Kobiety w odświętnych strojach zakładają haftowane koszule, spódnice w kwiaty, gorsety i korale, mężczyźni – koszule z wyszyciem, kamizelki i szerokie pasy.
Najważniejszym elementem, nawet w codziennych strojach jest krywulka wykonana z nanizanych na nić drobniutkich koralików - rodzaj ażurowego kołnierza.

Najważniejsze święta obchodzone są według kalendarza juliańskiego.
Boże Narodzenie przypada 7 stycznia – z uroczystą kolacją wigilijną, na której jest 12 postnych potraw: kutia, pierogi, barszcz, ryby, gołąbki z kaszą.
Wielkanoc to procesje z chorągwiami, święcenie pokarmów i wspólne biesiady.

Smaki Łemkowyny

Łemkowska kuchnia jest prosta, ale sycąca.
Wykorzystuje to, co dawały góry: zboża, ziemniaki, kapustę, nabiał.
Kyselycia – zupa z zakwasu owsianego, lekko kwaśna.
Fuczki – placki z kiszonej kapusty i mąki.
Gołąbki z kaszą gryczaną – zamiast ryżu.
Pierogi z twarogiem i ziemniakami – podawane z cebulką.

Gdzie mieszkają dziś?

Łemkowie są rozsiani po całej Polsce, ale największe skupiska to:
Beskid Niski – okolice Krynicy-Zdroju, Gorlic, Uścia Gorlickiego.
Dolny Śląsk - (Legnica, Lubin, Głogów).

Znani Łemkowie

Nikifor Krynicki – malarz prymitywista, ikona sztuki naiwnej.
Andy Warhol – Artysta - twórca popartu
Jarosław Trochanowski – muzyk, twórca festiwalu „Łemkowska Watra”.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

robb MACIĄG ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO

ŁEMKOWIE

ROBERT MACIĄG
KTOMIESZKA**W**POLSCE**.PL**

Zabytki i miejsca warte odwiedzenia

Szlak Architektury Drewnianej – cerkwie w Kwiatoniu, Powroźniku, Owczarach (wpisane na listę UNESCO).
Muzeum Nikifora w Krynicy – poświęcone najsłynniejszemu artyście łemkowskiemu.
Łemkowska Watra w Michałowie – festiwal gromadzący Łemków z całego świata.
Opuszczone wsie Beskidu Niskiego – miejsca, gdzie pozostały tylko cerkwie i cmentarze.

Łemkowski ślad w polskiej kulturze

Cerkwie i ikonostasy, melodie pieśni, dania kuchni łemkowskiej – to wszystko trafiło do polskiej kultury. W muzyce folkowej słychać łemkowskie nuty, w sztuce – obrazy Nikifora, w języku – słowa takie jak „łem” czy „fuczki”.

Jak poznać ich kulturę?

Weź udział w Łemkowskiej Watrze – święcie muzyki, tańca i wspólnego ogniska.
Zwiedzaj cerkwie na Szlaku Architektury Drewnianej.
Spróbuj łemkowskich potraw w gospodarstwach agroturystycznych.

POLSKA RÓŻNYCH KULTUR

robb Maciąg ETNO WARSZTATY
Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego
ZREALIZOWANO W RAMACH STYPENDIUM MINISTRA KULTURY I DZIEDZICTWA NARODOWEGO